

VÀI SUY NGHĨ VỀ NGƯỜI NGHỈ HƯU VÀ CHÍNH SÁCH ĐỐI VỚI NGƯỜI Ở TUỔI HƯU

BÙI THỊ KIM QUỲ*

Nhận bài ngày: 5/12/2017; đưa vào biên tập: 6/12/2017; duyệt đăng: 10/12/2017

Nhìn chung, người nghỉ hưu ở Việt Nam khá đa dạng về nhiều phương diện: tuổi tác, sức khỏe, thu nhập, đời sống gia đình, hoàn cảnh xã hội và thành phần xã hội cũng như những ước mong nguyện vọng cuối đời...

Từ những khía cạnh khác nhau đó, tâm trạng người nghỉ hưu cũng có những đặc điểm riêng. Chẳng hạn, về mặt tuổi tác, có người về hưu theo chế độ quy định; có người lại về nghỉ sớm trước tuổi, không chỉ vì lý do sức khỏe, mà còn vì để ra gánh vác một công ty trách nhiệm hữu hạn nào đó, giúp cho con cái những kinh nghiệm chuyên môn hay quản lý, đồng thời có điều kiện tăng thu nhập đáng kể cho tài chính của cả đại gia đình. Có một vài trường hợp thì đón nhận việc nghỉ hưu như là cách thức “hạ cánh an toàn” sau một thời gian trăn trở vì đã mắc sai lầm.

Tuy nhiên, đối với số đông, có hai trạng thái: một là, thanh thản yên hưởng tuổi già, vui thú tiêu dao cùng bạn bè, lập nhóm thơ hay ca nhạc tài tử, vui vẻ giao lưu, theo dõi thời sự, chăm sóc cây cảnh, đi du lịch... Thứ hai, tâm trạng cũng tương đối phổ biến, đó là cảm giác hụt hẫng, dẫu biết đó là quy luật thời gian tuần tự đến với tất cả mọi người – đặc biệt sự hụt hẫng này đối với người vốn đang làm quản lý điều hành có phần nặng nề hơn, họ có mối quan hệ bên ngoài rất rộng, nay đột nhiên địa bàn bị thu hẹp lại, nhất là khi tâm lý nghỉ ngơi chưa được chuẩn bị kỹ càng. Sự hụt hẫng ở đây còn vì lo ngại quỹ thời gian không còn bao nhiêu nữa, trong khi nhiều dự định ấp ủ bấy lâu còn dang dở, như làm thơ, viết sách, nghiên cứu hay viết hồi ký...

Tuy vậy, khi đã nghỉ hưu, nhiều người vẫn thể hiện tinh thần tích cực trong cuộc sống, ngay cả trong việc hồi cố chuyện xưa, gặp lại bạn bè từ thuở

* Viện Khoa học xã hội vùng Nam Bộ.

tráng niên. Họ không phải chỉ giao lưu suông khi trà dư tửu hậu mà còn nhắc nhở nhau đến điều vinh dự tốt cùng của cuộc sống con người, đó là làm sao để sống có ích cho đời, được mọi người tôn vinh, khâm phục.

Quan tâm đến điều này nên các chủ trương chính sách của Đảng, Nhà nước cùng các đoàn thể và Mặt trận đã có sự đồng viên khuyến khích người đã nghỉ hưu tham gia hoạt động ở nơi mình cư trú; lập ra những câu lạc bộ hưu trí, tham gia vào các công tác hữu ích của địa phương. Các cụ ông, cụ bà đối với con cháu thực sự là rường mối để xây dựng gia đình văn hóa, các tế bào lành mạnh của xã hội, điều mà phương Tây đang nghiên cứu lại và ca ngợi gia đình cổ truyền phương Đông.

Nhiều người nghỉ hưu đã nêu cao tấm gương về lòng từ thiện: tổ chức nên các hội bảo trợ người nghèo và người tàn tật; lập những đoàn phẫu thuật nụ cười cho trẻ em bị khuyết tật bẩm sinh như sứt môi, hở hàm ếch, hoặc đem ánh sáng đến cho những người bị mù lòa ở tận vùng sâu, vùng xa...

Có những người đã quen công tác giảng dạy hay nghiên cứu, nay nghỉ hưu vẫn không cho phép mình ngừng làm việc, bởi họ vẫn mang trong thâm tâm câu nói của người xưa về vị trí xã hội quan trọng của “thầy già”. Tuy tuổi cao nhưng kinh nghiệm và kiến thức sâu sắc nên họ vẫn có thể đóng góp cho xã hội, hơn nữa còn biết chọn lọc tinh hoa mà học hỏi, biết cân nhắc kế thừa truyền thống tốt đẹp để hướng

dẫn lớp trẻ đi vào con đường phát triển tương lai đúng đắn.

Người đã ở tuổi hưu cũng thường có những trăn trở của về cuộc sống thực tế, và điều đó thúc đẩy lớp người kế thừa phải khai thác tiềm năng sáng tạo: các anh chị sẽ làm gì để cứu vãn tình trạng diêm dân (người làm muối) hai nắng một sương mà vẫn đói nghèo bởi muối bán ra giá quá bèo (chỉ 100 đồng/kg); làm gì để cứu vãn tình trạng cả sọt cà chua hồng đưa ra chợ chỉ mua được hai bao thuốc lá; làm gì để tỷ lệ thất thoát nước sạch hay mất mát điện năng cứ năm sau lại cao hơn năm trước... Lời tâm huyết góp ý của các đảng viên đã ở tuổi hưu từ tổ chức cơ sở đảng nhỏ nhất (tổ Đảng) nếu nghiên cứu kỹ càng, đều là những vấn đề đáng lưu tâm.

Phụ nữ nghỉ hưu còn có vấn đề riêng. Có thể nói chị em không có nhiều thời gian rảnh rỗi như nam giới để vui thú thanh tao, giao lưu bạn bè... bởi lẽ bao nhiêu việc nội trợ không tên ủa đến, có khi lại phải gánh vác đến cuối đời, thậm chí có cụ bà trên 70 tuổi vẫn còn phải làm công việc tắm rửa hàng ngày cho chất mới sơ sinh, vì mẹ nó còn quá trẻ, mà bà nội hay bà ngoại cháu vẫn còn ở tuổi đi làm việc cơ quan. Thế nên, với nhiều người nữ nghỉ hưu tuy đã hết thời con mọn nhưng lại gánh trách nhiệm cháu mọn, cứ liên tục được con gái hay con dâu đón về chăm cho cháu lúc mới sinh.

Do quan niệm truyền thống cho rằng việc nội trợ hầu như là thiên chức của phụ nữ, nên có những gia đình cố vun

vào cho nữ nghỉ hưu sớm để có người lo chức quản gia chu đáo. Ngầm ý rằng người chồng làm chủ gia đình, có cương vị xã hội quan trọng và phần thu nhập của vợ không đáng gì. Thái độ này lại được con trai, con dâu, con rể và con gái vun vào, khiến cho người nữ nghỉ hưu thực chất đâu có được nghỉ ngơi.

Và thế là nam giới hoan nghênh chính sách để cho nữ nghỉ hưu sớm, xem như đó là sự ưu tiên, đâu có khía cạnh bất hợp lý nào đó thì cũng mặc cho chị em tự tìm cách mà đề đạt nguyện vọng chính đáng của mình. Chẳng hạn đối với người nữ làm quản lý hay nghiên cứu khoa học và giảng dạy, họ có thể làm việc tích cực đến tuổi 60 hay hơn nữa, nhưng vẫn đồng loạt phải nghỉ hưu ở tuổi 55; trong khi đó năm tháng được tính nghỉ hưu theo chế độ vẫn là 30 năm như nam giới, chỉ mới gần đây (năm 2003) mới sửa lại là 25 năm.

Với đại đa số chị em, lương hưu thường thấp do trình độ và hoàn cảnh từ xưa để lại, nhưng một số chính sách vừa ban hành lại đem đến thiệt thòi dồn dập: đã nghỉ hưu sớm, cách tính phần trăm khi chưa lên lương lại chưa hợp lý nên khoảng cách thu nhập giữa người nghỉ hưu sớm trước đây với người mới nghỉ hưu đã cách biệt khá nhiều và trong đó giữa nam và nữ lại càng thấy rõ.

Gần đây nhất, quy định mới về cách tính lương hưu (sẽ thực hiện từ 1/1/2018) lại gây thêm choáng váng

đối với hàng triệu lao động nữ, nhất là với số chị em vẫn chỉ được ký hợp đồng ngắn hạn, hoặc ở ngoài biên chế Nhà nước, khi nghỉ đến số tiền ít ỏi 1,3 triệu cho mỗi tháng!

Những người có trọng trách thuộc các Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội; Viện Khoa học Lao động Xã hội hay Viện Khoa học Bảo hiểm xã hội,... đã phải đề nghị giãn lộ trình thực hiện cách tính lương hưu mới, hoặc nâng mức lương tối thiểu và qui định thời gian làm việc theo chế độ ngắn hạn hoặc dài hạn có tính chất linh hoạt như 10, 15 hay 20 năm... cho phép người lao động lựa chọn, bởi lẽ qui định đồng loạt phải 20 năm mới hưởng chế độ hưu trí là quá dài.

Chúng tôi hiểu, đất nước ta đang từng bước đi lên, mọi việc còn rất bộn bề, mọi người cần biết kiên tâm chờ đợi, nhưng với những điều hiển nhiên bất hợp lý thì đề án nghiên cứu về người nghỉ hưu hôm nay nên đưa vào bàn bạc ngay, để các cấp quản lý vĩ mô cũng như vi mô có dịp sát hiểu hơn, và có những chủ trương hợp lý, hợp tình hơn.

Ngoài ra, trong việc thực thi chính sách, nếu có tầm nhìn GIỚI đúng đắn, nghĩa là có quan điểm công nhận sự bình đẳng nam nữ thực sự ngay cả trong gia đình và ngoài xã hội, thì có thể nói chắc chắn rằng không phải chỉ có nữ giới tin tưởng phấn khởi hơn, mà tất cả mọi người tiến bộ sẽ đều quan tâm san sẻ và sẵn sàng chia vui, chia việc với phụ nữ. □